

Catalunya Artística

ANY II.—BARCELONA, 19 DESEMBRE 1901.

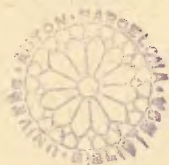
GENT NOTABLE DE CATALUNYA

MARIAN VAYREDA (Retrato de Ramón Casas.)

Núm. 80.

15 céntims.

Gent notable de Catalunya

MARIÀN VAYREDA.

El nòm d'en Vayreda forma ab tot l'aplech d'escriptors-prosistas del renaixement català. Forma á primera fila entre'ls pochos que conreuhan la prosa encarnantli l'esprit del terror; esprit caracteristich y propi de la rassa nostra, que han enlayrat en novelas y cuadros en Pin y Soler, Genis y Aguilar, Pons y Massaveu, Bosch de la Trinxeria y altres.

Ell ab sa novela *Sanch nova*—de la que'n publicuém un dels fragments suprimits al donarse á la estampa, y que per lo tant es ben inèdit—ens ha fet conèixer la gent de la Garrotxa en totas las categorias, y entre ella hi hem vist tots els sentiments que fan batrer els cors d'aquella montanyenca gent que coneix tant en Vayreda. En son primer llibre: *Recorts de la darrera carlinada*, s'hi veyá al observador y narrador delicat que garbella las impresions presentantlas en un grau de netedat ben aprofitador; y no cal dir que sorprengué aquell llibre per ésser el que servia pera iniciar en el moviment literari al germá d'en Vayreda pintor, que pinta també ab marcada destresa.

En aquest temps de revolució en la llengua nostra, verament la tasca d'en Vayreda, més ben dit, els llibres d'en Vayreda, son un punt d'orientació; puig á més de recrearnos ab els relats interessants y descripcions corprenedoras, son els tals llibres un tresor llingüístich, un inventari de frases y vocables que serveixen y servirán als que vulgan possehir, com se deu, ab tota propietat el nostre idioma.

No fa pas molts dias enlayravam y aplaudiam en aquesta mateixa secció un llibre també verament catalá (1); però aixís com á n'aquell hi veyam els assumptos elaborats y estudiats, en els que'ns ocupan ara hi trobém la cosa natural de cap á cap ab tota la ingenuitat.

Una cosa cal fer constar, y es qu'en Vayreda passá l'aprenentatge, desconegut de tothóm. Ell repugná á tota publicació propia, com hauria de fer tothóm, y fins á la entrada de la seva tardor de la vida no volgué destapar els fruyts de sa cullita vistosa, y es clar que sorprengué doblement, y fins algú n'hi feu retrets, per por de que ab aytal encongiment s'hagués perdut quel-

cóm que podria haver reportat el mateix ó semblant profit y servey á las lletras catalanas.

Visca molts anys el literat oloti pera bé de nostra causa. Visca molts anys enlayrant la senyera del art y de las lletras en aquella vila, y ab el vell Berga siguin la llum y la guia de tota aquesta jovenalla que puja, engrandint el cercle ovirador en aquella vila montanyana.

CATALUNYA ARTÍSTICA li tributa avuy l'homenatge que's mereix tan honorable patrici-artista.

B.

¡SENYORS DE PAPER!

Divendres de la setmana passada, s'estrená en el Teatro Romea, aquest drama. Deixant de banda las disputas á que ha donat lloch la paternitat de l'obra, entre'l senyor Pompeu Gener y'l senyor Ruiz Contreras, que la revindica per ell tot sol, dirém que'l drama, en si, es una vera equivocació: alló no es teatro, ni cosa que s'hi assembla. Ni'l diálech, feixuch y sense emoció, ni'ls personatjes, vers ninots que's bellugan de la manera que al autor li dona la gana, tenen calor d'humanitat ni res que veure ab la vida. Tot es fictici y convencional. Unicament de tant en tant, s'hi troban algunas ideas qu'enlayran momentaniament al espectador, y l'aixecarian molt més, si la forma fos precisa y concreta.

En resúm, l'obra es un verdader fracás literari, y no'n parlaria, si no fos per lo que han dit alguns diaris y que no's pot deixar passar sense enregistrarho, perque dona la mida de la cultura y amplitud d'ideas d'una part, no petita, de la nostra societat, llegidora dels esmentats periódichs.

Pendrém com á proto-tipo'l *Brusi*, que deya textualment, en un solt de crónica, que *no s'ocupava del drama per immoral, puig en ell se prediava l'amor lliure*.

Deixém per després l'última afirmació y aném á lo de la moralitat ó la immoralitat de l'obra. Sembla estrany que avuy, á primers del sigle vint, y després de la gran baralla del naturalis-

(1) *Els sots ferèstechs*.

me, encara's discuteixi la moralitat de l'obra d'art. M'agradaria sapiguer ab quinas balansas, ab quins trebutxets, se pesan els quilats de moralitat, per decidir si una obra es moral ó immoral.

Si aquestos senyors que donan patents de moralitat ab tanta lleugeresa, entenen per moral lo que s'ajusta á las sevas ideas, més ó menos amples, més ó menos generosas, convé advertirlosi que aquesta moralitat, no es efectiva més que per ells y en l'estat actual dels seus cervells encara. Però ¿qué té que veure aquesta moral, tan variable, que cambia d'un sigle al altre y no es la mateixa en un pahis qu'en lo del costat, ab la veritable moral, ab la eterna, que tendeix al perfeccionament del home?

No sols no hi té res que veure, sinó que fins se pot dir que hi es complertament oposada; puig la moral del dia, com tot lo definit, com tot lo qu'essent relatiu, vol passar per absolut y etern, contraria'l desenrotllo progressiu de las ideas novas, que volen instituhir á las ideas vellas y gastadas.

Per tot aixó, resulta ridicol que's vulgan combatre ideas més ó menos bonas, més ó menos dolentas, titllantlas d'inmorals: las ideas se discuteixen y no se las hi posa la llufa.

Y en cuant á la moralitat del art, solsament es immoral el fet de sensualisme, tendint tan sols á despertar y satisfer els instints bestials del home; però cuan té idealitat, cuan parla directamennt al esperit, no pot esserne may: la immoralitat més qu'en els medis, resideix en el fi y en la manera d'emplearlos.

Peró en el cas present, ó siga en el solt del *Brusi*, que fa referencia á'n els *Senyors de paper*, á més de la petitesa de miras, hi há manifesta mala fe. En efecte; en ell se diu, que en l'obra se predica l'amor lliure y aixó es fals, de tota falsetat. Vegis sinó:

La *Otilia*, mal casada ab un noble tronaty cinich (massa cinich per ésser real) estima al *August*, essent estimada d'aquest també. El marit d'ella, que va casarshi pe'ls diners, al véurela arruhinada y á casa del *August* que ha esdevingut rich per carambola, s'hi presenta per explotar la falsa situació de la pobra dona, y treuren lo que pugui, per anarsen ab una *cocotte*. L'*August* á cambi del dot de l'*Otilia* que li entrega, li fa firmar un paper, en quin el noble tronaty, confessa que fuig ab una francesa. Una vegada fora'l marit indigne, l'*August* dona'l paper á

Otilia diguentli:—Té; ets lliure. Jo me'n vaig perque no vull que la gent sospiti de tu.—Ella que l'estima, vol seguirlo pera cuydarlo y allavors ell diu (copiém del exemplar):

«AUGUST.

Otilia, sossegat! ¿No veus que no pot ser? Que tu no pots venir am mi més que com igual á mi, y aixó no es possible. Estás separada del marit per sempre, si; però... però... las lleys d'Espanya no 't permeten unirte á cap més home.

OTILIA.

¡Lleys maledidas! (Petita pausa: reflexiona, y com tornant en sí, diu:) Però tu ets un home superior, ¿per qué no't sobrepujas á las preocupacions? Qué vol dir una llei feta pe'ls homes... una llei que al fi y al cap va ser feta per sancionar l'amor, y no per perpetuar la desgracia... Jo al casarme... si... ho confesso... vaig faltar... vaig vendrem per un miserable pergamí... L'orgull m'havia fet perdre la rahó, jo, inconscientment, volia sortir del estat vil dels traficants en que viviam á casa, jo somniava en un estat noble, y vaig pendre un símbol mort, portat per un perdut, en lloch d'un home sobrehumá... ¡perdonam! He comés una falta però vull repararla. No es la bestia, ni la necessitat, lo qu'en mi parla; ó la por al aislament ó la discordia am mi mateixa, no! Jo vull que la teva llibertat y la meva victoria produheixin un nou sér que sigui un monument triomf de victoria y d'emancipació. Hem de produhir un sér superior á nosaltres. Reproduhirse no es res... també ho fan las bestias; trasplantarnos... també ho fan am las plantas; nosaltres hem de plantar més alt, de florir millor; donchs, que la nostra unió sigui un jardí que per aixó serveixi... tu m'has emancipat; y jo, agrahida, tinch fam de produhir am tu sers qu'emancipin als demés. El matrimoni no es res, si no es la conjunció de dugas voluntats per produhir uns fills superiors als pares. Si l'antorxa del amor no es una llum per iluminar cap als camins més alts de la vida, val més que s'apagui.

-AUGUST.

Aixis te vull, aixis t'estimo... (Abrassantla amb entusiasme). Aném, y am tu'm sento complert y fort per las més altas empresas de la Terra. Aném!

OTILIA.

Si, hasta'l fi del món.

AUGUST, *prenenlla per la cintura y sortint amb ella.*

¡Y per sempre!»

¿Ahónt es la predicació del amor lliure? Si á Espanya hi hagués establerta la llei del divorci, tal com ho está á Fransa, ¿no fora perfecta-

ment corrent y moral, que s'unissin els dos personatjes?

¿Quina culpa hi tenen ells y l'autor, de que

tal lley no hi sigui? ¿La moral està dintre la lley escrita, ó per sobre d'aquesta?

JOSEPH PIULA.

TIPOS D'OLOT. (Dibuix de M. Vayreda.)

Ja soch felís.

Si'l cel se'm mostra tan blau com era
avans d'abatrem l'hivern tan gris,
si ja retorna la primavera,
ja soch felís.

Si'ls ulls hermosos de ma estimada
me deixan véurer son dols encís,
si en sa boqueta hi há mel-melada,
ja soch felís.

Si cuan sospira sols en mi pensa,
si per mi brolla son cast somris,
si jo li dono ma ditxa inmensa,
ja soch felís.

Cuan m'escribia:—«Si tu m'oblidas
es que vols ferme molt infelís,»—
si son paraulas del cor sortidas,
ja soch felís.

Riu ab mas glórias, pena ab mas penas;
á tot s'amotlla son cor sumís;
voldria dar-me goig á mans plenas,
ja soch felís.

Cuan els seus llavis color de rosa
á Deu imploran ab suau encís,
si en sas pregarías mon nom hi posa,
ja soch felís.

Si es flor que esclata dalt de la serra
jo soch l'oratje bellugadís;
si es cel que mira cap á la terra,
ja soch felís.

Si jo soch l'àngel de sa esperansa,
sa ilusió bella, son paradís...
y ha de sé eterna ma benhauransa,
ja soch felís.

ANGEL RÍUS VIDAL.

El casament d'en Montbríó

(Fragment d'un capítol suprimit de la novela SANCH NOVA).

¡Ja eran casats! mes aquí comensá son calvari. Ja al sortir de la iglesia costá un treball convéncer als dos fadrins majors ó arcabossers (dos sapats hereus de la rogalia més sobrats de bon humor que de maldecaps) de que estant dejuns els nuvis els era convenient pendre'l refrigeri que á posta se'ls tenia preparat á la Rec-toria. Accediren per fi, mes, gelosos de sas atri-

bucions y com si temessin que algu'ls robés la presa, seguiren á la núvia com l'ombra al cos, y tan bon punt cregueren que tenia'l ventrell prou assegurat, la prengueren pe'ls brassos y, afuyta escalas avall cap á la plassa sens preocuparse poch ni molt del nuvi que quedá en-rra y un cop allí, presentantli l'un el genoll, ajudat pe'l propi garbo d'ella, fou issada per l'altra sobre'l silló de sa potentia mula burella.

Aquesta anava de gran parada, empaliada ab cabestra enguirlandat de virolalls y borlas de tots colors, formant com un capell rematat per

ayrós plomall, pitral y natxera de rabasta, clavatejats de groch y guarnits de tiras de pell de teixó y sarrelladas d'aromas blavas, grogas y vermelles. El silló de gran fantasia, era de cuyro cru, clavatejat de tnxas dauradas formant capritxosos dibuixos. Estava folrat de vellut carmesí y á dreta y esquerra presentava sas agafas figurant caps de dragó de metall lluhent com l'or. La goldrapa sobre la que s'assentava aquest monumental moble, era de feltre blau, fistonat de franela vermella, lluhint en sos cantons rahims de borlas d'or, sostinguts per alamaras, sobre las que hi campejavan brodadas al relléu las armas de Serra-Bruna.

Pe'l mateix estil guarnidas y ab poch menos de luxu paradas, hi havia fins una dotzena més de mulas destinadas á la plana major de bonas mossas que formavan l'acompanyament de la núvia y un parell de dotzenas més de cavalcaduras entre cavalls, eguas, matxos y mulas no menos pintorescament apariats, ab sellas moltes d'ellas de tall ben montanyench. Aquestas eran pe'ls cavallers.

Tot aquest capdell de bestias y personas agomboladas en lloch relativament reduhit, produhian una confusió indescriptible. Els renillats de las bestias se confonian ab las *rehiras* dels mossos, las exclamacions de las donas y'ls xiscles y escataïnets de las mossas y las criaturas, formant en conjunt una Babel espantosa. Mes l'atrahut pujá de punt al aparéixer la núvia sentada sobre son silló com una sobirana sobre son soli. Al véurela tan gentil, las donas presas d'admiració exclamavan creuhant las mans: ¡Benehida de Deu! aquesta si qu'es la regina de la montanya! ensemps que'ls homes esclatavan en ¡viscas! tirant enlayre sas rojas barretinas, y enjegan a l'hora tots els trets de llurs escopetas.

Com pogué s'aconduí cadascú en sas respectivas cavalcaduras la gent jove, en tartanas y carros els vells poruchs y las criaturas, y'ls que no contavan més que ab llurs camas se disposaren á marxar á peu.

L'efecte de la cavalcada regirantse en el sol y ombra de la plassa y porxadas del poble no podia ser més oriental, recordant al viu las galas y las bodas que'ns descriuhen els viatjers de Moreria. Els colors llampants, las caras torradas y suosas y'ls cabells d'ala de corp dominavan encara, sens desarmonisar per demunt las grisallas de las senyoras ja un poch tocadas de

las exigencias fadas de la moda y de las notas moradencas y pansidas de las padrinas y comares del vehinat y de las rossas panas dels pastors y artigayres. Sols els *chaqués* de panyo dels convidats de parentiu ó categoria y las negras levitas y blancas pitreras dels senyors de vila desentonavan dins d'aquella sinfonia de colors enverinats.

Don Eudalt sobre tot, ab son mústich accompanyament donava la nota trista. El pobre home comprenia que acabava de perdre quelcóm que era part integrant de sas ja prou migradas afeccions y anava mitj fent el botell dins de son *levitón* que li penjava de per tot arreu y en mitj d'unas cuantas figuras més que, com ell, semblava que accompanyessin un dol. Pera dissimular prou feya petar fortas nassadas, mes no ho lograva y allavors pera distreures comensá á tirar contra la multitud, en lloch de confits, grapat de pessas de dos barrejadas ab ralets y mitjas pessetas. Aquella metralla de nou género fou tant del gust dels pagesos, que ja no sols las criaturas, sinó xichs y grans se tiravan com boigs de genolls per terra empenyentse y rebregantse els uns als altres per entre mitj de las potas de las bestias y las rodas de las tartanas, ab tanta exposició de la vida, que per fi donya Dolors, esferehida, y mal humorada ja pe'l tirat que anava prenent la festa desde que s'adoná de las impertinencias dels fadrins majors, exclamá irritada:

—¡Aixó es pitjor que tirar pa als gossos! ¿No trobarias un'altra mena de repartició més cristiana y menos exposada á desgracias?

Allavors don Eudalt, que ja s'havia avesat á obehir d'esma, cridá als dos hostalers del poble y'ls ordená que paressin taula y donguessin menjar y beure sense tassa á tothóm que's presentés.

Al sentirho donya Dolors se ficá á la tartana ab el nerviós gesto del amohinat que's vol tirar els maldecaps á la esquena, tot murmurant:

—¡Sempre será'l mateix! ¿Qui li faria entendre ara que tan disbarat es aixó com alló?

En aixó els arcabossers, en us de son dret, se n'havian emportada la núvia igual que robada, sense accompanyament de son sexe y sols rodejada de cavallers provehits de sarrons plens de cagamuja y barreja, que, á tall de metralla, enjegan sobre la atapahida multitud que, com folla, els seguia baladrejant. Las mossas de la comitiva, veyentse emportada la

seva reyna, las empengueren contra 'l nuvi mitj entontit, y rodejantlo capitanejadas per la esbojarrada Loreto, ben provehidas de confits que ab abundancia els hi suministravan llurs mossos de peu, l'arrastraren camí enllà darre-ra'ls homes moguent tanta gatzara com ells.

En Montbrió estava encantat. ¡Quin color y quina ànima tenia tot alló, semblava arrencat d'un cuadro d'en Vernet ó d'en Fortuny. Llástima que li toqués á n'ell el paper de protagonista, certament el més desayrat de tots! Que bé s'hi hauria trobat ell galopant á son pler en mitj d'aquell remoli de colors, de llum, de fum y de pols, vestit de fantasia, glatint com un llebrer y galejant com un beduhi, lliure, sobre tot d'aquella horrible levita y d'aquell barret de copa que li pesava com un signe de ignominia.

Pero ara no era aixís; ell era l'héroie de la festa, sens ell aquesta no hauria tingut lloch y no obstant, no era ningú. Cert que acabava de casarse, que havia adquirit un dret incuestionable sobre la estimada del seu cor, mes, per

virtut d'unas costums inconcebibles, tenia que mirarse com altres li feyan glatir la possessió d'aquest dret, robantli la muller, portantla en palmas com cosa propia y que més tart la farian fonedissa ó la farian dansar á son albir per la sala ó per la llissa al só destrempat d'una cobla montada sobre un cadafalch. Pot ser demanantlo bé y per gracia li deixarian ballar ab ella algú qu'altre ball.

A moments sentia renaixer en son pit aquelles rabietas tan propias de son geniot impetuós y se li encenian las sanchs, sobre tot contra el seu sogre, de qui deya que de las costums antigas sols s'havia enamorat de las pitjors y més dignes de ser oblidadas, però aviat se reportá armantse de paciencia y procurant fer bona cara al mal temps esbravantse ab las mossas del seu acompanyament.

Cuan sortí del poble la ressagada comitiva de la *gent sensata*, sols pogué véure al lluny la polsaguera que aixecavan las dugas esbojarradas comitivas que's perseguian ab un pet d'escopetadas y alarits salvatjes tal com kábilas del desert. Allavors se feren tots cárrech de las consecuencias que podian resultarne d'aquell devassall d'alegria boja, d'aquell remoli de bestias y personas que 'udolavan desbocadas sense nort ni guia per un camí infernal. Moltes veus anguniosas exclamaren á l'hora:—¡Sant Antoni gloriós, feu que no passi cap desgracia!

Y sos treballs degué tenir el Sant pera complaurels; però'l fet es que, llevat d'alguna qu'altra camallada ó espahotament dels que corrian sense mirar ahont posavan els peus, d'unas cuantas pernadas y pisadas repartidas per las bestias que anavan mitj fora de tino excitadas per aquell atrahut, d'algunas dotzenas de xiribechs y ulls de vellut ocasionats pe'ls projectils que ab nom de confits, d'amoretas com qui diu, enjegavan ab furia'ls de á cavall, de tres ó quatre fogonadas dels fusellers que com de costum reberen quins menos mal hi mereixian y de que al fadriestern del Barretó se li reventá'l canó del fusell carregat fins á la boca pera que petés fort, no passá res d'importancia, ja que tals incidents no preocupavan ni als mateixos que n'havian sigut victimas, quins arribaren tots per per sas camas á Serra-Bruna.

TIPOS D'OLOT. (Dibuix de M. Vayreda.)

MARIÁN VAYREDA,

Olol, 1901.

VETLLANT AL COMPANY (Cuadro de Marian Vayreda.)

Tradicions de Ripoll y La Vall de Ribas (1)

XXI

L'ENCANTADA DE LAS COVAS DE RIBAS.

Entre las montanyas de Bruguera y Saltor, existeix un pla anomenat d'Amand, ahont en temps molt antichs s'hi aixecava un castell de quin n'era senyor el rey dels bagaudas, quin nom es el que'l doná al pla. Aquestos estavan en guerra contra'ls gods, que s'apoderaren del castell, y'l rey d'aquets, Eurich, degollá ab sas propias mans al dels bagaudas.

Sigiberta, filla d'Amand, duhent sas trenas rossas com l'or, desfetas al vent, y vessant llágrimas de sos hermosos ulls, contemplá'l cadavre de son pare, cuan se sent una veu al darrera que li parla. Es la veu d'Eurich, el rey dels gods.

—Sigiberta, hermosa Sigiberta, jo t'aymo. Ta sort está entre mas mans, però no vull imposarte la implacable lley del vencedor pe'l mateix motiu que t'he dit avants, perque t'estimo. Jo t'he salvat de la mort que t'esperava en mans de mos soldats; per lo tant, sigas agrahida; vulgas ser ma esposa y cenyiré ton front ab la corona que cenyeix el meu.

Sigiberta, ab tota la energia y to altiu que corresponia á sa nissaga, se negá á acceptar la má que li oferia l'assessi de son pare y que ella encara veyá fumejanta de sanch.

Eurich jurá venjarse d'aquell despreci y fent signe á un de sos heralts, la feu vigilar d'aprop pera més tart descarregar sobre d'ella tota la forsa de sa rabia.

Entant els bagaudas, que en sa fugida s'havian adonat que mancavan son capdill y Sigiberta, altra volta s'enfilaren costa amunt per' deslliurarlos ó morir. Com riu desbordat se tiraren sobre'ls gods y deixavan á son pas cadavres y rastre de sanch.

A lo més fort de la batalla, Sigiberta quedá sola dintre de las enrunadas parets del castell y veyent que allí sols se li esperava la deshonra, aprofitá la ocasió de que'ls dos bandos estessin lluytant y fugi corrent, deixant ennera'l *Coll de Jou*, el *Serrat roig*, y la *Solana de Parramón*, arrivá á las covas de Ribas. S'endinzá en la co-

va més gran de la banda esquerra del Fraser y rendida pe'l cansament se quedá dormida fins que va despertarla l'armonia suau, indefinible que sentia aprop seu y cova endintre. Atreta pe'l cant aná internantse y entrá en una espayosa cambra iluminada ab infinitat de llums, y vejentse sa y enllá infinitat d'arcadas de cristall y capitells de marbre sostenint pitjers ab variadas flors que embaumavan l'espay.

Era tan á pleret seu el trobarse allá dintre, que no anyorava el firmament clarós.

De cop se va sentir el dringar de vaixelles d'or y plata, y dirigintse al lloch d'ahont sortia'l soroll, entrá en altra cambra ahont hi havia una infinitat de fadas més hermosas que una aubada de maig. Tan bon punt aquestas l'oviraren varen proclamarla la seva reyna y desde allavors ella era qui presidiatots els actes d'aquellas gojas que sovint dansavan en aquell forat de Santou, abim esglayador que hi há á espatillas de Montgrony, en mitj d'una pineda.

Molts son els traginers que asseguran que passant pe'l caminal de las Covas al bell punt de mitja nit, hi han sentit cants encisadors, però que no s'han aturat á escoltarlos pera no engrossir el número de las victimas que ha ocasionat la hermosa Sigiberta, filla del rey dels bagaudas.

XXII

SANT-AMAND.

Desde Ripoll, Campdevanol, Ribas, Camprodón y Sant Joan de las Abadesas, s'ovira l'encrespada montanya Foixera, coneguda més que per aquest nóm pe'l de Sant-Amand, corrupció del pla d'Amand, existent al cim de dita montanya y que conserva'l nóm del darrer capdill dels bagaudas pres á la traició y assassinat pe'l rey god Eurich.

Contan que en aquest pla, hi havia hagut un convent habitat per las monjas que per ordre del Papa sigueren expulsadas del de Sant Joan (1).

Cuan algún cassador que anava á cassar per aquells encontorns, s'acostava massa als murs

(1) «...finalmente para los que dicen que las monjas de San Juan fueron entonces desterradas al monasterio de San Amando, é Amands, sobre el monte Foixera; debemos consignar que jamás existió monasterio alguno en aquel monte, pues ni un resto de ladrillo, ni una sola piedra se observa que pueda haber pertenecido á un edificio.»—Pau Parassols y Pi: *Reseña histórica de San Juan de las Abadesas*.

(1) Vegis els números 67, 71, 72, 75 y 79 de CATALUNYA ARTÍSTICA.

del convent, las monjas el cridavan, el feyan entrar y un cop el tenian dintre s'armavan grans tiberis y s'hi feyan moltitud de disbauxas al seu honor.

Una nit que passava una d'aquestas escenas, y estant monjas y cassadors assentats al entorn de la taula menjant y bebent, cuan el vi'ls ha gué pujat al cap y entre brindis, cants y crits comensaren á fer actes renyits ab la religió y la moral, esclatá tan forta tempestat de trons y llamps, que cayentne un sobre'l convent l'ensorrá y junt ab ell als que estavan dintre.

Encara ara, segons afegeixen, en dias de tempestat si's puja al lloch ahont el convent era, s'hi sent la cridoria dels que'l dia de l'ensorrament se trobavan dintre celebrant aquellas disbauxas d'escándol.

GENERAL GINESTÁ PUNSET.

(Continuarán.)

Bibliografía.

LIBRES Y PERIÓDICHS REBUTS EN AQUESTA REDACCIÓ

FORMAS DE LA VIDA per R. Ruíz López.—Barcelona, Tarrascó y Cuesta, 1901.

No es desconeguda la firma d'en Ruíz López entre'ls escriptors que conreuan la parla castellana en nostra ciutat, y bon concepte's té pera simpatisar com simpatisa ab el nostre moviment literari artístich.

En *Poemas de la vida* ens assenyala lo que pot fer aquest jove y simpátich autor. Prosa y vers omplan las planas del nou llibre; la prosa es galana, flonja y fins ab un esperit de novetat original que no coneixíam, com aquell qui diu; un agredols més de las vegadas atractiu y lloable que fa agatar els capitols y seguirlos fins á la fi. Pot ser la perjudica la prosa d'en Ruíz López, un desmesurat martelleig de frases que pesan á pesar de ésser buydas; aixó no obstant d'ésser un vici introduhit darrerament a nostra terra, en Ruíz López se'n pot despèndrer per haverlo atrapat fora de la primera volada.

En las poesías que segueixen no es tant de bon tros original: en unas s'hi véu al deixeble de la escola tant per nosaltres apropiada, y en altres l'imitador, al menys en la forma, del *pesat* Marquina, quin ab son etern esprit de singularisació fa tonterías tot sovint.

Bona pasta té en Ruíz López, per lo tant pot anar ben sol sense necessitat de patrons de la faysó d'en Marquina, que li farà esguerrar tot treball ab llur peu forsat.

Rebi'l jove poeta la sincera enhorabona y segueixi en sa tasca d'estudi y veurá com agafant altres mestres que'l indicat (?) anirá refermant més y més sa galana personalitat literaria tan simpática com es.—BUSQUETS.

Joan Umbert.—LLETRES CRUELS.—Barcelona, imprenta Badia. 1901.

No'ns hem donat compte encara del porque l'Umbert ha publicat aquest facicle! Son la major part de disquisicions, tan íntimas, més que tot, las que's refereixen en sa defensa, que, vaja, no li farán cap bé. Segueixi l'Umbert sa via

ab l'estudi que s'ha imposat ja de temps, puig de pas sia dit, es dels que més s'aprofitan dels bons llibres, si bé qu'en quant á escriptor li falta agafar jayent, puig á pesar de pensar bé no sap desenrotllar sas concepcions críticas que no li volen compèndrer alguns dels que l'han tractat despiadament.

Aquesta intentona de defensa no li farà gayre bé y nosaltres ens en planyém perque'ns mereix tota la consideració y afecte l'Umbert.—BUSQUETS.

LOS VAGABUNDOS.—Per Maxim Gorki.

La publicació d'aquesta obra, honra á la casa Maucci, sempre atenta al mohiment intelectual d'Europa y d'América

Poch temps fá que'ls diaris francesos s'ocuparen extensament y ab elogi del escriptor rus Maxim Gorki, á qui anomenavan el *poeta dels miserables*. Gorki,—prescindím de sas ideas socials—es un escriptor enérgich, d'una intuició artística extraordinaria.

Las quatre hermosas novelas que forman el tomo *Los Vagabundos*, están plenas de realisme; sos personatjes viuhén, lluytan y sofreixen totas las tristors de la miseria.

No está pas mal feta la traducció d'aquesta obra, ans pel contrari, guarda molta fidelitat ab l'original, segons se'ns assegura

El preu d'aquest volúm, que té més de 300 páginas, es de una pesseta l'exemplar.

COSAS BATURRAS.—Per Juli Víctor Tomey.

Editat també per la popular casa Maucci, s'ha publicat aquest llibre, qu'es un tomo forsa atractívol donat el seu carácter xistós. Es un arsenal de cuentos y fets descrits ab el pintoresch llenguatge dels fills de las montanyas aragonesas, que promouhen la rialia franca y espontania.

Voldríam citar quelcóm de lo que sobressurt més de *Cosas baturras*, però no ho fem perque, pera donarne una bona idea, tindríam de transcriureho gayrebé tot.

Un altre llibre que no costa més que una pesseta.

Ja que de la casa Maucci hem parlat, afegirém que actualment prepara la V edició de 20.000 exemplars de la célebre obra *Quo vadis?*, además de publicar dintre d'aquest mes las hermosas produccions *La Reliquia*, novela del eminent literat portugués *Eça de Queiroz* (de qui en un dels números vinents publicarém la biografía en la secció de *Lleuger repás de literatura y arts portuguesas contemporáneas*); *Las memorias de una doncella*, per Octavi Mirbeau, y *Ana Karenine* (2 tomos), *Yvan el imbécil y Placeres viciosos*, del comte Lleó Tolstoi.

PENAS DE AMOR.—Barcarola composta por la senyoreta donya Mercé de Argila Niqui.

Es una *romanza* bastant inspirada y correctament armonisada. Per ésser de las primeras composicions que llensa á la llum pública sa autora, n'havém de dir bé, augurantli un lloch envejable si en altres obras successivas logra despèndrer de certs prejudicis d'escola, procurant donar més importancia y claretat á l'harmonía, y no mostrantse tan indecisa en las modulacions.

Penas de amor es molt superior á infinitat de *romanzas* que algunas *celebritats* italianas han vingut donantnos durant moltíssims anys, y que, gracias á Deu, ja no privan.

LA CRÓNICA.—Periódich setmanal d'avisos y noticias.—Any I, número 32.

Veu la llum pública á Palafrugell.

Estimém la visita y queda establert el cambi.

L'hivern.

I

El cel embolcallat de negres núvols
s'ovira arreu,
y entant els borrellons, la terra omplenan,
de blanca neu.
Els arbres son com morts, sense una fulla;
pe'l camp ni un brot;
qué trista es l'hivernada, mare meva!
qué trist es tot!

L'alegre primavera de la vida
per mi ha finit,
y ab ella, aquelles flors que m'alegraven
també han fugit.
Mon cap, que se'm blanqueja cada dia,
cau encorvat...
y cuántas ilusions que la vellesa
m'ha arrebbassat!...

II

Soch sol, solet al mónl, ningú's recorda
d'aquest vellet,
ningú, mare estimada, ve á abrigarme
cuan sento fret.
El fret mortal y trist de l'anyoransa
que sent mon cor;
el fret que va creixent cada vegada
que'm ve un recort.

Cinquanta anys fan avuy que vaig casarme;
mon goig fou breu...
ab els fruïts del amor, la meva esposa
s'emporta Deu.
D'alashoras cap cosa de la terra
me causa goig,
qué trista es ma existencia!, els que estimava
ja tots son morts.

III

Com arbre sech que al bosch se balanceja
es el meu cos
y espero la pau dolça de la tomba
com sol conhort.
Soch arbre que ha de caurer sense vida
cuan de ponent
comensin las ventadas y tempestas
del fret hivern!

ANGEL CERVERA SEGURA.

PRINCIPAL

SIN GOBIERNO, comedia de M. Rovira y Serra.

¶ L'assumpto triat per l'autor es altament simpàtic, sobre tot suranhi com hi sura ab una ingenuitat corpenedora l'angelicalisme d'*Enriqueta*, un cor verament noble, que aconsolant á un pare arriba á escampar el consol al públich que presència ab interés aquella expiació profunda y

sincera al cap d'avall de *Carlota y Amparito*, un caparró plé de pardalets, ben contrastable ab sa germana, tota bona y entenimentada.

Quedém en que l'assumpto es simpàtic, y més que simpàtic per l'ambient en que's desenrotlla, moral, molt moral; una bona lliçó pe'ls esclaus de aquesta societat rutinaria, tonta y superbiosa. Que l'aprenguin molts si volen salvarse del ridicol.

Entrém de ple á la construcció de l'obra; l'armasson, naturalment que té els seus punts fiachs per hont podria la crítica rematxarhi el clau, però en conjunt la falla está ideada ab carinyo y ab una trassa digne de millor sort. Ens referim á la sort que solen tenir las produccions escrites per autors de casa en altra llengua que la seva, qu'es una desgracia y no una sort. Si la comedieta *Sin gobierno* s'hagués servit al públich del dissapte passat ab una ostentació inflada de firmas ja bregadas en els mercats de la Comedia de Madrid—posém per cas—molts dels que la escoltaren ab *bonhomie* ó ab ayres de *perdona autors*, l'haurian calificada de menys defectuosa, y algunas de sas escenas—las qu'están bé—s'haurian engrandit d'una manera extraordinaria.

Peró... però l'obra, xamosa, ben cuydada de llenguatge, sentida y tot com es, té un defecte capitalíssim pe'ls barcelonins. Está escrita per un barceloní.

De totes maneras l'amich Rovira y Serra pot estar satisfet de la seva comedia; es ben digna de figurar entre las estimables de son género y lo demés son... apreciacions dels que refutan sempre—per massa just—aquell antich adagi: *nadie en su tierra es profeta*.

Els dos héroes de la interpretació que més enmollats degueren estar als desitjos del autor, foren la senyoreta Palma, en son hermós paper d'*Enriqueta*, y el senyor Sánchez de León, á qui no obstant debém censurar un xich per haver consentit que l'obra's posés en escena sense estar ben sabuda. En alguns moments hi trobarem á mancar ensajos, cosa que podia molt bé comprométre l'ècsit.

L'autor fou cridat á las taulas al final dels actes segón y tercer.—A.

LICEU

SIEGFRIED.

El *Siegfried* d'aquesta temporada pot senyalarse casi com un aconeteixement musical ja qu'en ell s'hi endevina la influencia del mestre Fischer; han millorat bastants detalls escénichs y sobre tot la orquesta, ahont el director ha posat els cinch sentits y ha lograt dominarla per complert, fent destacar algunas cosetas y altrás cosassas que avans permaneixian amagadas per complert; podém dir ab tota seguretat que'l *Siegfried* d'ara, no te cap parentsch ab el d'avans; tal es la diferencia que hi havém trobat dins la interpretació musical.

El senyor Grani fa tots els possibles pera donar vida y realitat al personatge qu'interpreta (ó vol interpretar); son «Siegfried» es bon xich condicional y es tot lo que permeten las facultats del senyor Grani, y si la primera impresió que produheix, es de vida y de realitat, se deu principalment á que sempre's troba en escena, y á la modificació dels temps que ha introduhit el mestre Fischer, adquirint, per aquest motiu, gran calor y ardidesa verdadera el cant del intérprete.

El senyor Zucchi, en son paper de «Mime» l'trobém relativament bé, encara que en certs moments sembla que vegém un personatge d'òpera bufa, tal es l'empenyo que té en fer cosas renyidas ab el carácter astut y traydor del verdader «Mime».

El «Viatjer», interpretat pe'l baix senyor Arcangeli, hi notém poca grandiositat, degut á que's deixa arrossegar bastant sovint pe'ls efectismes exagerats de la escola italiana, ja que «Wotan» en el *Siegfried* ha de presentarse magestuos en grau superlatiu, sens imprimirli carácter plora-

ner, ans al contrari, ab una serenitat gran com si no li passés res de particular.

La senyora Picart en sa «Brunhilda» acceptable, ja que l'única y curta escena en que figura, no es gayre apròposit pera lluirshi baix el doble concepte de cantant y actriu.

L'«Alberich» poch menos qu'inacceptable, á nostre entendre.—BARBERÁ.

CATALÁ.—ROMEA

Del drama d'en Pompeu Gener, *Senyors de paper!* estrenat el passat divendres, se'n ocupa nostre company en Joseph Piula en la «Crónica» del present número.

*
* *

Dilluns reaparegué en las taulas de nostre teatro tipich el que n'ha sigut sempre genial actor, l'Iscler Soler, ja restablert de sa delicada enfermetat á la vista. Torná á fer las delicias de son públich ab la popular obreta *Cura de moro*, en la que fou rebut ab mostrás entussiasmas del carinyo que se li té y ab demostracions de la simpatía que se li guarda.

El festejat actor pot estar satisfet, no tan sols de son restabliment, si que també de la ovació que se li tributá ab motiu de sa reaparició á las taulas.

Nostra enhorabona.

NOVETATS

La tasca meritosa del gran actor Ermete Zacconi cal jutjarla detingudament y avuy no disposém de prou espay pera parlarne com voldríam.

En un altre número suplirém aquesta deficiencia, detallant la *labore* del notabilíssim artista.

Nostres folletins.

Ab el present número repartirém el **plech 16** consistent en **8 planas** del poema

CANIGÓ

y el final de la noveleta d'en Joan M. Guasch

IDILI TRIST

premiada en nostre primer Certamen.

—

NOSTRES PROPÓSITS

Avuy, ab el present número, doném per terminat el tomo de *Novelas* comensat á primers

d'aquest any; ab el número vinent repartirém las *Cobertas* pera que puga, qui ho desitji, tenir dit tomo encuadernat en rústega.

Tots aquells que vulgan guardarlo encuadernat luxosament, en pasta y daurat, poden presentar á l'Administració de CATALUNYA ARTÍSTICA tots els folletins en bon estat, y mitjansant 1'50 pessetas se'ls hi encuadernará.

El motiu d'acabar ab el present número la colecció de novelas curtas—que durant l'any tanta acceptació han obtingut—es degut al nostre propòsit de comensar el tercer any de nostra publicació, ó siga desde'l número de Cap d'any, sense folletí en la forma de las *Novelas*, sinó que quantas obras aném oferint á nostres estimats llegidors—que serán moltas y bonas, durant l'any 1902—tingan el mateix tamany y excelents condicions tipográficas del **Canigó**, aixó es, formar una veritable biblioteca luxosa, de gran importancia, á quin devant figuri el genial poema de Mossén Jacinto Verdager.

No cal dir, donchs, si tota persona de bon gust sentirá desitjos de continuar una «Biblioteca» comensada en las condicions del **Canigó**. Y nosaltres, per la nostra part, podrém confeccionar els números corrents del periódich ab **16 planas** excludivament de text triat y **més gravats** artístichs desde la nostra entrada al tercer any de la publicació de CATALUNYA ARTÍSTICA.

Ademés, tenim el propòsit de que tot millori d'una manera vistosa en nostra publicació, que de dia en dia va guanyantse el favor del públich, no sols á Catalunya, si que també al extranger, y al efecte reforsarém el cos de Redacció ab las firmas de distingits literats y notables artistas que gustosos vindrán á aumentar la importancia de la Revista.

Actualment s'están reimprimint els **deu números** que teniam agotats, del 63 al 72 inclusivus, á fi de servirlos á tota pressa als numerosos suscriptors nous que'ls esperan, quina tirada serà de 20.000 números, servintse si pot ésser, avans de finir el present any.

Pera inaugurar dignament el **tercer any de nostra publicació**, estém preparant un **número extraordinari** tirat en paper superior y á varias tintas.

Dit número serà'l primer del any que vé.

Y per' acabar, tenim el gust d'oferir al públich las coleccions de CATALUNYA ARTÍSTICA als següents preus:

Any 1900.—Un tomo encuadernat junt ab el regalo de las obras dramáticas: *La germana gran* (comedia en tres actes d'Albert Llanas), *L'últim Conceller Rafel de Casanova* (cuadro històrich, de Ayné Rabell), y *Lo full de paper* (drama en tres actes, de Pere Antón Torres). 4'50 ptas.

Any 1901.—Un tomo encuadernat (periódich), mes el tomo de *Novelas*, també encuadernadas, apart,

junt ab el regalo de las obras dramáticas: *Lo full de paper*, *Els dos Cunills*, *Cartas que no lligan*, *Un eclipse de lluna*, *Riu avall* (drama), *L'Argent viu* y *Toalla Friné* 9 ptas.
Els dos tomos (anys 1900 y 1901) ab el tomo de *Novelas* y totas las obras dramáticas encuadernadas. 11'50 ptas.

De manera que prenent á fi d'aquest any tot lo publicat per CATALUNYA ARTÍSTICA, el comprador pot obtenirho ab una re baixa de DUGAS PÉSETAS, entenentse sempre que no hi va inclò el gran poema de Mossèn Jacinto Verdaguer **CANIGÓ**, pera quina adquisició es imprescindible suscriurers desde'l **número 63** (ab dret á las tapas que REGALAR EM als suscriptors), advertint á tothòm que'ls tomos d'aquesta hermosíssima obra un cop acabada, se vendrán á CINCH pessetas l'exemplar en totas las llibrerias.

L'ardit propagador de rostras cosas á la gentil terra de las *montanyas regaladas*, ha mort en l'antiga Perpinyá, á la edat de 73 anys, després d'haver portat una vida activa en el camp de las llettras. Era en Justí Pepratx un bon apóstol, y'l moviment literari y polítich de nostres germans de Fransa se'n sentirá de debò de sa mort.

Traductor de *L'Atlántida* del nostre gran Verdaguer, lográ escamparne sis edicions numerosas, y ademés traduhí també'l *Somni de Sant Joan* y *Jesús Infant*, fruyt tot del gran amor que portava á tan honorable geni.

Descansi en pau y tinganlo present nostres llegidors, aquest honorable patrici, qu'hem d'anyorar de debò.

L'Associació democrática catalanista «Lo Sometent», ha enviat un ofici de pesam á la familia del venerable apóstol del Catalanisme al Rosselló, en Justí Pepratx.

La mateixa Associació ha dedicat una corona á la memoria d'en Pi y Margall, de quina n'han sigut portadors á Madrid els federals catalans.

El dissapte vinent tindrà lloch en el Teatro Nou una funció extraordinaria á benefici del primer actor y director en Joseph Fages y de la primera actriu donya Candelera Tarés, ab el melodrama *La mendiga ó La mujer adúltera* y las joguinas cómicas *Un bateig á cops de puny* y *Un niu d'embotichs*.

Ens escriuhen de Calella que'l divendres día 13, la Societat coral «La Sirena Calellense» celebrá una vetllada musical dedicada als socis de la mateixa, en la sala del Cassino.

Las pessas que formavan part del programa, entre las que n'hi figuravan d'en Clavé, Cuspinera y Guanter (a) Rossinyol, director de la esmentada Societat, foren executadas ab justesa y afinació, lo que valgué als coristas xardorosos aplaudiments de la nombrosa y triada concurrencia que omplía el local.

Nostra enhorabona als organisadors de la vetllada, á quins demana le gent sensata de Calella que las sovintejin, puig en aquella població s'está verament necessitat de manifestacions artísticas. Ja es massa prosaich aixó de passar totas las festas del any ab balladas tarde y nit, que res de profit solen portar ni cap servey solen fer á la cultura dels pobles.

El remitent de la carta ens prega fem avinent als capítostos de «La Sirena» que en els concerts no fassin tan abús de las pessas castellanas, puig á'n els coristas tant els hi será apendren de la nostra terra, y ab las quals hi estarán més en carácter, tota vegada que ostentan tots ells la vistosa barretina, y no obstant en invitacions y programas, y en la inscripció de sa senyera y en la tría de composicions, obtan per la llengua castellana, cosa que no s'hi adiu gayre y que deuría subsanarse. ¿S'logrará?

Els senyors Joseph Bas y Joan B. Forn, administrador y secretari respectivament de la nova revista *Auba*, ens participan que han deixat els càrrechs que tenían en aquella Redacció.

CATALUNYA ARTÍSTICA se ven á París, Boulevard Montmartre, Kiosque núm. 50, de Mme. Scheneider.

ENTRETENIMENTS

Els apupos de don Pau.

XARADA

Ja fa molts días que pe'l vehinat aquesta historia se va escampant: «Don Pau, qu'es home de molts mils rals y *hu-dos* de quatre fincas molt grans, desde que's lleva fins que se'n va á dormir (y contan, que hi va molt tart) diu que no para de caminar. La ciutat tota l'ha seguit ja; ha anat á Gracia, ha anat á Sans, á Sant Gervasi també va *hu-cuart* y en lloch no troba, fins ni pagant, lo qu'ell desitja poguer comprar. Com que's comensa ja de *total*, si alláhont sabia poguer trobar lo que li diuhen que s'ha acabat, en *hu-cuart-terça* prest com un llamp no tardaría lo bon don Pau. Pro es impossible tot lo que fa y aixó'l té á l'home desesperat; fins en las horas de descansar se li presentan al seu devant fantasmas raras, espectres llarchs, ab grans lletereros penjats al nas ahont s'hi llegeixen els mots amarchs:

YA NO HAY BILLETES

DE NAVIDAD

J. STARAMSA.

Solució al del número passat

Xarada: *Pas-ta-na-ga*.

F. Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 311, Barcelona.